

Nr 204.

Av herr Olofsson i Digernäs m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden m. m.

Under punkt 1 i statsverkspropositionen »Utgifterna», »För flera huvudtitlar gemensamma frågor», har Kungl. Majt förelagt riksdagen förslag rörande »ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden».

Förslaget ifråga är en följd av riksdagens år 1923 fattade beslut angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst. Den antagna lagen därom skulle nämligen, enligt de vid densamma fästade förutsättningarna, träda i kraft först sedan lönefrågan blivit utredd och avgjord, så att de nya lönebestämmelserna kunde samtidigt med behörighetslagen träda i tillämpning.

Den utredning, som av särskilt tillkallade kommitterade (1921 års lönekommitté) verkstälts, utmynnade i ett förslag, vari förordades dels den s. k. behovsprincipens genomförande i viss utsträckning, dels att i samtliga rekryteringsgrader viss löneskillnad borde bestämmas mellan manliga och kvinnliga befattningshavare i samma befattning. Dessutom förutsatte detta förslag, att jämväl vid pensionering viss skiljaktighet skulle gälla för manliga och kvinnliga tjänstemän. Närmare redogörelse över dessa förslags innehåll lämnas i statsverkspropositionen.

Lönekommitténs förslag mötte emellertid en stark opposition från åtskilliga tjänstemannakretsar. De kvinnliga befattningshavarna önskade bli i allo likställda med männen, och de senare reagerade mot behovsprincipens tillämpning. Denna tjänstemannaopinion påverkade givetvis jämväl ämbetsverkens yttranden, vadan flertalet av dessa gingo i avstyrkande riktning. Som en följd därav anordnades också förnyade utredningar inom finansdepartementet i syfte att ernå förslag i enlighet med befattningshavarnes önskemål.

I sitt nu framlagda förslag har Kungl. Maj:t följt sistnämnda väg. Statsrådet och chefen för finansdepartementet förklarar sig visserligen giva erkännande åt »vissa av de synpunkter, som åberopats till stöd för behovsprincipen», men han ansåge icke tidpunkten vara lämplig för en definitiv prövning av denna löneform. Senare, exempelvis »då dyrtidstilläggen eventuellt en gång inarbetas i lönerna», borde denna prövning ske. Och ifråga om kvinnornas löneställning vis å vis männens kommer han på vissa angivna skäl fram till, att »tävlan till statens tjänster får ske på lika villkor, d. v. s. med samma rättigheter och skyldigheter för man och kvinna».

Vid den praktiska tillämpningen av detta principiella betraktelsesätt visar det sig visserligen, att detsamma på punkt efter punkt uppgives. Och skälet därtill angives vara, att de nu statsanställda kvinnornas löneförmåner — vilka obestridligt äro satta betydligt lägre än männens i motsvarande befattningar — »i stort sett äro goda i jämförelse med den allmänna arbetsmarknadens (kvinno-) löner», samt att »några rekryteringssvårigheter icke yppat sig eller kunna förväntas uppstå». Hemställan till riksdagen går därför ut på, att en löneskala måtte godkännas, gemensam för män och kvinnor, men i vilken kvinnorna inpassas i lönegrader motsvarande deras *nuvarande* löneställning.

En dylik lösning av denna lönefråga synes icke möjlig att acceptera. Gent emot den rad av fakta, den förstnämnda utredningen uppvisat till förmån för sin slutsats, att kvinnorna, i varje fall tillsvidare och till dess en tillförlitlig erfarenhet vunnits om värdet av deras arbete på här ifrågavarande områden, böra i regel erhålla en något lägre lön än männen, har icke ens ett försök till motbevisning gjorts eller åberopats. Ej heller äro de skäl 1921 års lönekommitté anført för att, i samband med kvinnornas obegränsade tillträde till statstjänsterna, vederbörligt utrymme måtte lämnas behovsprincipens tillämpning, på ett övertygande sätt vederlagda.

Departementschefen angiver sig livligt önska, att »största enkelhet och reda» skyndsammast möjligt måtte ernås i avlöningsväsendet. Häre synas alla kunna instämma. För att denna önskan skall kunna realiseras måste emellertid enligt undertecknades åsikt, en annan åtgärd komma till, nämligen att dyrtidstilläggen avvecklas och att i samband därmed grundlönerna undergå den motsvarande höjning, som kan befinnas motiverad. Att uppskjuta den saken, på sätt departementschefen synes förutsätta, till en långt avlägsen, eventuellt aldrig uppnådd tidpunkt, kan icke vare sig ur enkelhetens eller ur statsekonomiens synpunkt vara tillrådligt. Så stabiliserat synes nu vårt penningväsende vara, att något fortsatt, längre uppskov med dyrtidstillägssystemets avlägsnande icke kan vara erforderligt. Den proceduren torde däremot, icke minst ur förenklingens synpunkter, böra första möjligt verkställas. Då ett bifall nu till Kungl. Maj:ts hemställan rörande kvinnolönerna förvisso komme att högst väsentligt undanskjuta avvecklingen av dyrtidstilläggen, utgör denna omständighet ett viktigt skäl för att *båda* dessa frågor *samtidigt* och fortast görligt upptagas till behandling och lösas. Endast på den vägen torde det i propositionen såsom önskvärt betecknade »lugnet» kunna inom rimlig tid ernås.

Att redan vid 1925 års riksdag komma till rätta med båda dessa spörsmål torde dock icke vara möjligt. Bristen på förarbete i sådan riktning utesluter detta. Däremot kan säkert ett dylikt beslut uppnås vid nästa riksdag, om vederbörliga förberedelser därtill ske. I valet mellan en dålig, partiell omstöpning av lönesystemet i år eller en fullständig, gemensam lösning av dessa frågor nästa år torde tvekan icke behöva råda därom, att sistnämnda alternativ är att föredraga.

För nästa budgetår betyder detta senare alternativ också en betydande bespa-

ring, vilket ur hela statsförvaltningens synpunkt icke kan vara annat än eftersträfvansvärt.

På grund av vad sålunda anförts, få vi hemställa,

att riksdagen måtte

a) förklara sig icke kunna godkänna Kungl. Maj:ts förslag, punkten 1, »Utgifterna», »För flera huvudtitlar gemensamma frågor»;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det utredning skyndsammast möjligt åvägabringas rörande

dels dyrtidstilläggens avveckling,

dels sådan omarbetning av samtliga avlöningsreglementen och däri ingående löneskalor, som betingas av dyrtidstilläggens upphörande,

dels sådana reformer i avlöningsväsendet, som kunna vara erforderliga för ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlöningsförhållanden, med iakttagande av att de här ovan i motiveringen anförda synpunkterna vinna vederbörligt beaktande,

samt att för 1926 års riksdag framläggas de förslag, vartill dessa utredningar kunna giva anledning.

Om remiss till statsutskottet anhålles.

Stockholm den 22 januari 1925.

Johan Olofsson.

P. Persson,
Trången.

N. E. Nilsson.